

Saksbehandler: Irene Tvedt

Referanser:
MKR/AU 15/05.2

Saksdokumenter

Kulturmelding for Den norske kirke (*tidl. utsendt*)
Notat fra Marita Sørheim (*vedlagt*)

Kulturmelding for Den norske kirke

Sammendrag

Sekretariatet har innhentet vurderinger av kulturmeldingen for Den norske kirke, *Kunsten å være kirke*. Tilbakemeldingene samler seg om følgende tema: Kulturbegrepet, kirkebegrepet, profesjonelle og amatører, økonomi og prioritering, kirkens kulturkompetanse og ambisjoner, kirkerom og kunst og internasjonale perspektiver. Generelt ble kulturmeldingen godt mottatt av dem som den ble sendt ut på høring til. I saksorienteringen under er de tilbakemeldingene som er direkte relevant for Mellomkirkelig råds arbeidsfelt, forsøkt gjengitt og samlet opp.

Forslag til vedtak

Mellomkirkelig råd vil bemerke følgende til kulturmeldingen for Den norske kirke, *Kunsten å være kirke*. Om kirke, kunst og kultur:

1. MKR er tilfreds med at det i meldingen er et eget avsnitt om internasjonale perspektiver, og sier seg enig i konklusjonene der om at kunst- og kultursamarbeid må bli en langt viktigere del av det økumeniske samarbeidet og virksomheten i de økumeniske organisasjonene.
2. MKR slutter seg også til forslagene om å utvikle internasjonale nettverk for gjensidig idé- og erfaringsutveksling, og i større grad å hente impulser og inspirasjon fra den verdensvide kirke.
3. MKR vil foreslå følgende tiltak med utgangspunkt i kulturmeldingen:

.....

Saksorientering

Bakgrunn

Kirkerådet ga i 2003 Norske kirkeakademier i oppdrag å utforme en kulturmelding for Den norske kirke. Kirkeakademiene oppnevnte et bredt sammensatt utvalg til å utarbeide meldingen under ledelse av Rikskonsertenes direktør Einar Solbu. 8. mars 2005 ble meldingen overlevert Kirkerådet med en hovedinndeling som omfatter teologisk refleksjon, kartlegging av kunstarnes plass i kirken og forslag til veivalg. Meldingen er sendt ut til alle landets menigheter og er ment å være til inspirasjon og videre oppfølging i den lokale menighet. Menighetene kan for eksempel følge opp meldingen ved å invitere til samtalekvelder med lokale kunstnere, til diskusjoner og samtaler om meldingens innhold i menighetsmøte og menighetsråd, og til konkret oppfølging gjennom å prioritere kunst og kultur i menighetenes strategier og planer.

Kirkerådet gjennomfører i løpet av våren 2005 en begrenset høring for å få innspill til oppfølging av konklusjonene i kulturmeldingen. Dette høringsnotatet sendes biskopene, bispedømmerådene, kirkelige arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner, kirkelige utdanningsinstitusjoner, kunstinstitusjoner og kunstfaglige utdanningsinstitusjoner, domkirkemenigheter, 3 menigheter og 1 fellesråd fra hvert bispedømme. Kirkerådet sikter på å legge fram kulturmeldingen til behandling på Kirkemøtet i begynnelsen av november 2005.

Høringskommentarer

Kulturbegrepet

En av tilbakemeldingene som er kommet er at dokumentet er mer en kunstmelding enn en kulturmelding. Utvalget sier at det opererer med et vidt kulturbegrep, som omfatter de "idéer, uttrykks- og kommunikasjonsformer, verdier og normer" som utgjør eksistens- og verdigrunnet i et samfunn (s.34). Men utvalget avgrensner i stor grad sine analyser og forslag til i hovedsak å gjelde kunst.

Viktige sider ved kirkens kulturoppdrag faller utenfor ved en slik innsnevring av kulturbegrepet. Kirken har også et ansvar i forhold til de grunnleggende normer og verdier i samfunnet, de prinsipper, idéer og ideologier som bestemmer utviklingen innenfor både økonomi, rettsvesen, forskning og utdanning, sosiale forhold osv. Her bestemmes viktige rammebetingelser for kunst og kulturliv i snevrere forstand. Disse verdier og normer er også i høyeste grad en del av et folks kultur.

Kultur – bare for de profesjonelle?

Tilbakemeldingene gir uttrykk for at kulturmeldingen har et noe innsnevret fokus på profesjonell kunst. Denne ubalansen er uheldig i den grad det ofte er den folkelige og frivillige innsatsen som er den mest omfattende og betydningsfulle i kirkens kulturarbeid. Gjennom hele den kristne kirkes tusenårige historie har dens uttrykk og språk utviklet seg i spenningsfeltet mellom det profesjonelle og det folkelige, mellom en utdannet elite med strenge krav til læremessig innhold og formmessig kvalitet, og kirkens grunnplan og alminnelige medlemmer som oftest har representert mer folkelige uttrykk og tradisjoner. Derfor er det nødvendig med en mer helhetlig og kulturfaglig forankret forståelse av forholdet mellom det profesjonelle og det folkelige i kirkens kunstneriske og kulturelle ytringer.

I kulturmeldingen henvises det til at det ofte er et problem at pågangen for å bruke kirker som konsertlokale, særlig i førjulstiden, presser opp utleieprisene slik at amatører og lokale krefter ikke har økonomi til å ha arrangementer og konserter der (s. 84). Fra katolsk hold har det kommet en viktig påminnelse om å gjennomtenke bruken av kirkerommet og hvor åpent det skal være. For katolikkene ”begynner det” straks man kommer inn i kirken og selv begynner å be. Kirken er rammen om det hellige. Derfor leies ikke kirken ut. Den er reservert for gudstjenestelige handlinger.

Internasjonale og økumeniske perspektiver

At kirkens arbeid med kultur også må inneholde et visst kritisk element, er særlig viktig i forhold til dagens globaliseringsprosess, der den dominerende og sterkt kommersialiserte angloamerikanske underholdningsindustrien og en profittbasert konsumentideologi blant de sterkeste drivkreftene. Disse kreftene er samtidig sterkt uniformerende, og en alvorlig trussel mot nasjonalt og lokalt særpreg – både kulturelt og religiøst, og har et dominerende grep om menneskers tid, oppmerksomhet, engasjement og ressurser, og ved å introdusere nye og uniformerende verdier og normer.

Kristendommen er selv en global bevegelse, som har en felles kunst- og kulturarv. Dens historie vitner om en felles arv som møter nye kontekster og får en stedegen form og uttrykk. Den verdensvide kirke kan være en av de viktigste motkulturene mot destruktive internasjonale utviklingstendenser. Men da trengs det en kulturforståelse og en kulturanalyse som favner videre enn bare kunst. Kirken må lære seg å være bevisst med hensyn til lokale, nasjonale og etniske forhold og tradisjoner.

I meldingen sies det at kunst- og kultursamarbeid må bli en langt viktigere del av det økumeniske samarbeidet og virksomheten i de økumeniske organisasjonene (s.180). Utvalget foreslår å utvikle internasjonale nettverk for gjensidig idé- og erfaringsutveksling, og i større grad å hente impulser og inspirasjon fra den verdensvide kirke. Den norske kirkes Nord/Sør-informasjons (KUI) Kor- og gudstjenesteverksteder - med sang og musikk fra den verdensvide kirke er et eksempel på nettopp slike globale og økumeniske møter.

Kirkens senter for skapende og utøvende kunst

Meldingen foreslår å opprette et ”Kirkens senter for skapende og utøvende kunst”, supplert av 3-5 regionale fagsentra innenfor definerte kunstområder. Senteret er tiltenkt rollen som ”Vindu mot verden” og et organ for internasjonalt kirkelig kultursamarbeid (s.238). Det understrekes at senteret ”bør ha et økumenisk perspektiv på sitt arbeid, både i forhold til mangfoldet av kirkesamfunn i Norge, og til den internasjonale kirke” (s. 239).

Utfordringer for MKR

MKR får en direkte utfordring fra utvalget som er ansvarlig for kulturmeldingen: ”Mellomkirkelig råd og Norges kristne råd bør ta initiativ til at kunst av høy kvalitet fra andre kirker får utfordre, inspirere og kritisere vår kultur” (s.197) KUI jobber allerede med dette med hensyn til salmer, og man kan vurdere om dette arbeidet skal utvides til andre kunst og kulturformer. Her kan det være naturlig å tenke seg samarbeidsprosjekter mellom for eksempel Norges kristne råd, MKR og KUI. Men man kan også tenke seg at MKR inviterte for eksempel den katolske kirke til samarbeid på dette området.

I tillegg utfordrer utvalget Den norske kirke til ”samhandling på kirkekulturfeltet”:

”Kirken bør ta initiativ til samarbeid med Utenriksdepartementet, til prosjekter innenfor rammene av EUs kulturprogrammer, og til at kunst og kultur blir satt på dagsordenen i de økumeniske organer som Den norske kirke er tilsluttet” (s. 197). Dette er noe særlig Europa-utvalget kan utfordres til å ta tak i.

Kunst og kultur handler om estetikk. Kristendommens estetiske elementer, særlig knyttet til det visuelle, har ofte blitt undervurdert i protestantisk kristendom. I dag kan vi merke en søken tilbake etter disse elementene (eksempel: tverrfaglige emner som ”Religion og estetikk”). I økumeniske sammenhenger letes det stadig etter måter å bygge bro på mellom de ortodokse og protestantiske kirker. Kan man finne sammen på estetikkens grunn? Generelt kan det også være grunn til å vurdere om man i det økumeniske arbeide i større grad kan fokusere mer på kunst og kultur.

Også når det gjelder forholdet til andre religioner, kan kunsten være med å bygge bro. Dette oppfordrer meldingen også til: ”Kirken må invitere kunstnere på tvers av religiøse skillelinjer, så man kan møte hverandre i åpenhet gjennom den kommunikasjonen kunsten innebærer” (s. 196). Dette kan MKR være med å ta initiativ til i Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL).

Hvis det opprettes et ”Kirkens senter for skapende og utøvende kunst” er det viktig at Mellomkirkelig råd jobber for at senteret har et økumenisk perspektiv på sitt arbeid, både i forhold til Norge og internasjonalt.

